

Cs. Lázár László

nagybirtokos, Lapusnyak:

A mezőgazdasági szakoktatás.

Köztudomású, hogy mezőgazdaságunk minden ágában erős visszaesés mutatkozik. Ennek okait a földreform túlhajtott és minden országos gazdasági érdeket felborító végrehajtásában, a minden közgazdasági téren állandósult bizonytalanságban, a hibás vám- és tarifapolitikában, az újabb elviselhetetlen magas adókban és végül a szakoktatás leromlásában, illetve reánk nézve lehetetlenné tételében találjuk meg.

A mezőgazdaság előbbi súlyos sérelmeire is reá kell mutatnunk és kérnünk kell az állam érdekében azoknak orvoslását, de a szakoktatás az, mellyel nekünk gazdatársadalmunk ellenálló képességét, fejlődését és haladását biztosítanunk kell.

Nemcsak kisebbségi érdek, amiért szavunkat felemeljük, hanem fontos államérv is és ezért a kormányhatalomhoz kell fordulnunk, mert onnan kell kérnünk és követelnünk, mint a közös hazának egyenlő jogú polgárai, hogy *magasabb szakképzettségre vágyó ifjainknak rendszeresítsék a kolozsvári gazdasági akadémián párhuzamos magyar nyelvű tanfolyam, míg kisebb gazdáink fiai részére létesítsék legalább három magyar tannyelvű földmives iskola.*

Ha pedig a földmivelésügyi miniszter ezen jogos és méltányos kérésünk teljesítését megtagadná, akkor arra kell kérnünk, hogy legalább ne álljon útunkban és ne gáncsolja el abbeli igyekezetünket, hogy saját erőnkől gondoskodhassunk földmives iskolákról, melyekben kiscgazda fiainkat részesíthessük a nélkülözhetetlen gazdasági tudásban. Itt pedig fel kell hívnunk a földmivelésügyi miniszter figyelmét egy sajnálatos tévedésre: Mert nem szabad és nem lehet másnak minősítenünk azt a sajnálatos tényt, mint elnézésnek vagy tévedésnek, hogy magán egyének az állam érdekeit szolgáló, több olyan kegyeletes hagyományát, melyet kifejezetten

és kétségbevonhatlanul magyar földmives iskolai célokra tettek, elvették és használják anélkül, hogy a hagyományozó végakarát teljesítenék. Nyilvánvaló, hogy ez csak elnézésből vagy tévedésből történhetett, mert el sem lehet képzelni, hogy öntudatosan, megfontoltan ilyen sértést követhessenek el egy alkotmányos, polgári-asult országban, amilyent lehetetlen volt elkövetni már ezelőtt három-ezer évvel Rómában.

Teljes bizalommal fordulhatunk tehát a földmivelésügyi miniszter úrhoz azon kérésünkkel, hogy vagy létesítsen a hagyományozók végakarátának megfelelően, a lefoglalt birtokokon magyar földmives iskolákat, vagy engedje át azokat az Országos Magyar Párt rendelkezése alá, hogy a hagyományozók rendelkezéseit a saját erőnk-ből mi teljesíthessük.

Felhívjuk egyben a miniszter figyelmét a földreformtörvény 6. cikkének 3. pontjára, mely az ilyen gyakorlati oktatás célját szolgáló, mivelhető területeket 200 holdig a kisajátítás alól mentesíti.

Ilyen az algyógyi földmives iskola Hunyadmegyében, melynek a nagyemlékű Kuún Kocsárd hagyta birtokát azzal, hogy rajta földmives iskolát tartson fenn a székely ifjak részére az E. M. K. E. Birtokának nagyrészét kisajátították, a megmaradt részt pedig, épületekkel és gazdag felszerelésével együtt egyszerűen elvették és állami román tannyelvű földmives iskolát tartanak fenn benne; de semmit sem pótolnak és javítanak úgy, hogy a szép felszerelés tönkrement, az épületek pedig pusztulóban vannak.

Mindez azon a címen történt, hogy a magyar állam bérbé birta az E. M. K. E.-től 1930-ig. Attól persze eltekintettek, hogy a bérleti szerződés értelmében, a magyar állam székely ifjak részére, magyar tannyelvű földmives iskolát volt köteles fenntartani és ilyent is tartott fenn.

A Csíkszeredai földmives iskola céljaira szükséges telket és birtokot a csíkmegyei „Magánjavak” székely birtokosai adták mintegy 200–240 holdnyi terjedelemben, hogy fiaik anyanyelvükön tanulhassanak, azzal a kikötéssel adták, hogy az épületek és földbirtok tulajdonjoga visszaszáll reájuk, ha valamikor megszűnnének a székely földmives iskola céljait szolgálni. Elvették és román tannyelvű földmives iskolát tartanak fenn benne, ezen a tiszta magyar vidéken.

A szilágysomlyói magyar tannyelvű földmives iskola is csak úgy létesülhetett, hogy a 82%-ban magyar lakosú Szilágysomlyó

város adományozott céljára 90 hold földet. Ma szintén román tannyelvű földmives iskola van benne.

Tudomásom van róla, hogy Biharmegyében is van egy magyar tannyelvű földmives iskola céljára tett magánhagyomány, mely szintén más célra lett lefoglalva. Újból is kérjük mindezeket a hagyományozók rendelkezéseinek megfelelően felhasználni, vagy az O. M. P. rendelkezésére bocsátani, hogy a hagyakozókkal szemben tartozó kegyeletnek eleget tehesünk.

Ezek volnának nagyjában a magyar gazdatársadalomnak a kérései és kívánságai, melyeknek megvalósítását a földmívelési kormányzattól kéri és várja.

Kötelességünk azonban addig is, amíg ezekből valami megvalósul, a magunk erején is megtenni népünk érdekében a legszükségesebbeket. Ilyen irányú az Országos Magyar Párt Közgazdasági Szakosztálya által elfogadott indítványa a backamadarasi gazdagyülésnek, mely szintén állami magyar tannyelvű földmives iskolákat kér azzal, hogy kiscgazdaközönségünk — dacára a belterjesebb gazdálkodásra való nemes törekvésének s az ország érdekében kifejtendő többtermelésre való igyekezetének — a legjobb akarat mellett sem képes a termelés tekintetében a hozzáfűzött várakozásnak megfelelni, mert nélkülözi a gazdasági szakismeretek azon felkészültségét, mellyel a mai rohamosan fejlődő gazdasági életben a legkisebb gazdának is rendelkeznie kell.

Székely kiscgazda népünk nélkülözi olyan alsóbbfokú földmives iskolák jótékony munkáját, melyekben a gazdasági életre való kiképzést elsajátíthatná, mert az állami földmives iskolák az államnyelv hézagos ismerete, illetve a nyelvtudás hiánya miatt székely ifjaink részére nem biztosíthatják kellően az alapos tudáson felépült gyakorlati kiképzést.

Miután az ország gazdasági érdeke, a gazdasági fejlődés útja, nem a faji és nyelvi elhatárolásoktól van függővé téve s a többtermelés sulypontja nem a politikai igéken és nem a faj és a nyelv kérdésén nyugszik, hanem azon, hogy földmives népünk — akár román, akár magyar, — felkészült gazdasági tudásával minél többet és jobbat termeljen az ország javára: égető szükségét látjuk magyarnyelvű földmives iskolák felállításának.

Egyuttal a királyi kormány figyelmébe ajánljuk Dr. Codarcea Gyula primpretor azon indítványát, mely szükségesnek tartaná, ha úgy a községi, mint főleg a járási tisztviselők és más a néppel

érintkező hatósági közegek a mezőgazdasági alapismeretek fontosabb ágaiban szintén kellő jártassággal bírnának, mert ez nagyon megkönnyítené az állami adminisztráció célszerű és üdvös működését és nagyobb összhangot teremtene az ország 80%-át kitevő mezőgazdasággal foglalkozó állampolgárok és a kormányzat munkája között.

Emellett azonban szükségét látjuk annak is, hogy a gazdasági életre való előkészítés, már az elemi oktatással egyidőben vegye kezdetét s ezért az elemi iskolai oktatás tantervében a mezőgazdasági ismeretek fokozatos tanítását az eddiginél hathatóssabban óhajtjuk felvételni: miért is e kérdésnek bölcs mérlegelését az iskolafenntartó állami és felekezeti főhatóságaink figyelmébe ajánljuk.

Magyar felekezeteink főhatóságait arra kérjük, hogy az ismétlő iskolák, illetve a vasárnapi iskolák ismeretterjesztő anyagába, valamint a tanítóképzők és theológiák tantervébe a gazdasági ismeretek behatóbb oktatását vegyék programjukba; de különösen arra kérjük felekezeti főhatóságainkat, hogy tegyék sürgős gondoskodásuk tárgyává, népünk részére legalább három magyar alsóbbfokú földmives iskola felállítását.

Addig is, míg akár állami, akár felekezeti úton magyar nyelvű alsóbbfokú gazdasági iskolák felállíthatnak: kigazdáink okszerű és szakszerű gazdasági képzésére *fölötte szükségesnek tartjuk gazdasági tanítók alkalmazását.*

Mindezek annyira nélkülözhetetlenül szükséges létfeltételei mezőgazdaságunknak, hogy megvalósulásukért küzdenünk kell minden erőnkkel és áldozatkészséggel. A legjobb esetben is azonban ezeknek keresztülviteléhez évek kellene, míg mezőgazdaságunk további hanyatlását mielőbb meg kell állítanunk. Nyilvánvaló, hogy anyagi erőnk figyelembevételével olyan módot kell találnunk, melynek segítségével már működő papjainkat és tanítóinkat képessé kell tennünk arra, hogy népünknek a szükséges gyakorlati mezőgazdasági tanácsokat meg tudják adni, a negyedik elemitől felfelé pedig már az iskolákban a szükséges mezőgazdasági ismereteket előadhassák.

Ehhez egy olyan — gyakorlati alapon jól megírt — *mezőgazdasági könyvre* van szükségünk, melyből minden papunk és tanítónk rövidesen a legszükségesebbeket megtanulhatná és ezeknek terjesztésével népünk között magasztos és egyben hasznos

hívását úgy tölthetné be, hogy ezzel hálára kötelezné az egész romániai magyarságot.

Egyházaink vezetőségét kérnünk kell, hogy az ilyen irányban eredményes munkát kifejtő papjainkat és tanítóinkat külön elismerésben és jutalomban részesítsék.

Amennyiben egészségem engedi, már a tél folyamán igyekezni fogok összeállítani ezt a „Mezőgazdasági vezérfonalat”. Felkérek ezért minden magyar gazdát, hogy gyakorlati tapasztalataikat röviden megírva küldjék be hozzám, hogy azokat a könyvben hasznosíthassam.

Az elmondottak alapján kérem a következő határozati javaslat elfogadását:

1. Mondja ki a nagygyűlés, hogy mint főfontosságú állami érdeket kéri és követeli azt, hogy tétessék az állami kormányzat részéről lehetővé fiainknak a nélkülözhetetlen gazdasági szaktudást anyanyelvükön elsajátítani.

2. Kérjük, hogy a kolozsvári gazdasági akadémiában fiaink részére párhuzamos magyar tanfolyam rendszeresítsék.

3. Minden emberi lelket eltöltő kegyelet nevében kérjük a földmivelésügyi Miniszter urat, teljesítse a halottak végakarátát és az e célra hagyományozott birtokokon létesítsen magyar tannyelvű földmives iskolákat.

4. Kimondja a nagygyűlés, hogy amennyiben az ilyen célra tett kegyeletes adományok továbbra is más célra lesznek felhasználva és azokon sem állami magyar tannyelvű földmives iskolák nem lesznek létesítve, sem az O. M. P. rendelkezésére nem lesznek bocsájtva, az O. M. P. erkölcsi kötelességének fogja ismerni a megboldogult hagyományozókkal szemben tartozó kegyeletet még a bíróság igénybevételeivel is megőrizni.

Lőrinczy Dénes

unitárius esperes, Torda:

Tordán is elvétetett a Szabó József-féle alapítványi földmivesiskola összes épületeivel és a fenntartásra rendelt birtokkal együtt.

Dr. Hantos Gyula Kolozsvár:

Akik évek óta figyelemmel kísérik a földmivelésügyi minisztérium magatartását, azok jól tudják, hogy a földmivelésügyi minisztériumtól semmit sem várhatunk. Egyre-másra tesszük a fel-

terjesztéseket, de még választ sem adnak reá. Nekünk most azzal is számolnunk kell, hogy bár a jelenlegi gyűlésre eddig minden haj nélkül összejöhattünk, de kérdés, hogy vajjon a jövőben ez lehetséges lesz-e s ha csak egy-két év múlva jöhetünk ismét össze, akkor meg kell most beszélnünk azt is, hogy mit kell tennünk, ha a földmivesiskolák ügyében a kormány egyetlen kérésünket sem, teljesíti. Tisztában kell lennünk azzal, hogy ha az állam eszközli az iskolák felállítását, akkor nekünk abba nincs beleszólásunk, s ha beleszólásunk nincs, akkor nem is lesz hasznunk belőle. Nekünk arra kell berendezkednünk, hogy ha az állam nem hajlandó magyar tannyelvű mezőgazdasági iskolákat létesíteni, akkor mi magunk állíthassuk fel azokat. És ha ezt az állam még megengedni se akarja, akkor fel kell állítani azt a kérdést, hogy ha a kormány két millió magyart eddig az orránál fogva vezetett és a választások után ígéreteit nem teljesítette, akkor mi várakozzunk-e tovább és hagyjuk-e az értékeinket elsorvadni. Ha nem tudjuk magunkat közgazdasági téren megvédeni, akkor el vagyunk veszve.

Gyaluy Sándor (Kolozsvár):

Az iskolák mai nivója teljesen elfogadhatatlan s az már annyira lesülyedt, hogy gyermekeinket nem is tudjuk magyar iskolába járatni. Hiába is járatjuk őket az iskolákba, mert gyakorlati tudást ott nem szereznek, a román tárgyak erőltetése miatt az oktatás valósággal lezüllött és a tanulók tudását nem gyarapítja. Indítványozza, hogy az egész gazdasági szakoktatás vétessék revízió alá, hogy az tényleg a gyakorlati életben helytálló gazdákat neveljen s így a gazdasági szakoktatás ismét megfelelő nivóra emeltessék.

Dr. Makkay Domokos

ügyvéd, Gyergyószentmiklós:

A gazdasági nevelés érdekében gondolkozni kellene azon, hogy az egyházi főhatóságok egyes intézeteket alakítsanak át gazdasági intézetekké.

Purgly László

nyug. főispán, Arad:

A szakoktatással kapcsolatosan a növénynevelő intézetekre hívja fel a figyelmet. A növénytermelés terén ilyen intézmény Erdélyben tudomása szerint alig van. Ami még van és magyar kéz-

ben van, – mint pl. Konopy Kálmán híres gazdasága, – a föld-reform folytán rendkívül nehéz helyzetbe került, mert hiszen 200–300 kat. holdon növényneveléssel foglalkozni majdnem lehetetlen. Tudomása szerint azonban a Regátban hasonló természetű intézmények fennállnak és azok állami szubvencióban is részesülnek. Indítványozza tehát, hogy kérjük mi is azt, hogy az a pár meglevő magyar intézmény, mely még magyar kézen van, a kormány ellenőrzése mellett hasonló támogatásban részesüljön, mint a régi királyságbeli intézetek.

Szakáts Péter, szenátor:

Kivánatosnak tartja, hogy a gyümölcsstermelésre és a faiskolák létesítésére gond fordítottassék. Erdély különböző vidékei a gyümölcsstermelésre igen alkalmasak. Faiskolák nálunk eddig mindig tervszerűleg létesítettek, sőt a. magyar uralom alatt a községi és állami elemi iskolák növendékei munkálták meg azokat s így a tanuló gyermekek kellő szakismeretekhez juttottak. Szükségesnek látja e kérdés felkarolását, mert a gyümölcsstermelés igen fontos gazdasági termelési ág.

Ugron Zoltán:

A gyümölcsstermelés felkarolásától nem vár számottevő eredményt. A napokban Máramarosban járt és ott is csak azt tapasztalta, hogy a gyümölcsstermeléssel foglalkozni nem érdemes, mert a gyümölcs, ha eladásra kerül, még a fák megvédésére költött pénzt sem hozza be. Neki is volt szép gyümölcsöse, sokat bajlódott vele, de most már hagyja, hogy legyen vele az, ami lesz, mert a legelsőrendűbb fajalmával is csak baja volt, amíg eladta. A jelenlegi viszonyok között a gyümölcsösök kipusztulnak. A gyümölcsstermelésre buzdítás ma félrevezetése az embernek. Ezen csak az változtatna, ha a vasúti közlekedést helyreállítanák és a külfölddel fölvennék a forgalmat és a gazdasági összeköttetést. A gyümölcsstermelés érdekében azt kellene elérni hogy a gyümölcs vámmentesen legyen exportálható.

Gyárfás Elemér elnök:

Az egyházak a maguk hatáskörében már foglalkoztak azzal a tervvel, hogy azokat az iskolákat, amelyeknek fenntartása az eddigi keretekben feleslegesnek látszik és nehézségbe ütközik, gazdasági iskolákká alakítsák át, de addig, amíg nincs meg a középiskolai

törvény, melyet az előző kormány beterjesztett és amelynek meghozatala küszöbön áll, az egyházak nem mehetnek bele az átalakításba, mert a szabadiskolák létesítésének feltételei csak az új törvényben lesznek megállapítva. Ha az egyházak már most intézkednének ilyen irányban, akkor abba a helyzetbe kerülnének, hogy a régi iskolák beszüntetését tudomásul vennék, de az újak felállítására engedélyt nem adnának.

Ugron Zoltán felszólalására vonatkozólag megjegyzi, hogy a gyümölcsstermelést annak pillanatnyilag nem jövedelmező volta miatt el nem hanyagolhatjuk épp úgy, amint mindenképpen kénytelenek vagyunk foglalkozni a gazdaságban minden termelési ággal, ha azok egyike vagy másika kevésbé jövedelmező is.

A Szakosztály az előadói javaslatot Purgly László és Szakáts Péter kiegészítő indítványával elfogadja s a többi hozzászólók felvilágosításaiért köszönetet mond.